

گفت‌وگو با تهیه‌کننده‌ای که دو اثر در جشنواره امسال دارد

آینده سینمای بلند در دستان فیلم‌سازان کوتاه

نوعی در روزهایی که تب جشنواره فیلم کوتاه تهران داغ است و نگاه‌ها به آثار تازه دوخته شده، به سراغ یکی از چهره‌های آشنا و تأثیرگذار این عرصه یعنی هادی آقاچانی، تهیه‌کننده باسابقه و معاون سابق تولید و پشتیبانی فنی انجمن سینمای جوانان ایران رفتم تا به بررسی وضعیت فیلم کوتاه ایران بپردازیم. آقاچانی امسال با دو فیلم «بیست و یک» به کارگردانی فرزاد رنجبر و «تخطی» به کارگردانی میکائیل دانی در جشنواره حضور دارد. گفت‌وگوی ما را با این تهیه‌کننده در خصوص وضعیت فیلم کوتاه و چالش‌های ساخت فیلم در این ژانر بخوانید.

وضعیت امروز فیلم کوتاه را چگونه می‌بینید؟

فیلم کوتاه در ۱۰ سال گذشته شمایل سینمایی‌تری پیدا کرده است. در گذشته متولیان جشنواره و کسانی که در حوزه فیلم کوتاه فعالیت داشتند، فقط به خلایق و استعداد کارگردان نگاه می‌کردند، اما امروز فیلم‌سازی کوتاه کاملاً حرفه‌ای شده است. فیلم کوتاه از ایندا هویت مستقل داشته اما حالات‌تبدیل به‌پلی برای رسیدن به سینمای بلند شده است. به همین خاطر فیلم‌سازان جوان سعی می‌کنند در حرفه‌ای‌ترین حالت ممکن فیلم بسازند؛ از حضور عوامل حرفه‌ای گرفته تا رعایت عناصر خلاقیت که موجب رشد کیفی فیلم‌های کوتاه شود و جشنواره‌ها نیز از چنین آثاری استقبال می‌کنند.

خلایق دیگر به تهیه‌ی برای موفقیت در فیلم کوتاه کافی نیست؟

دقیقاً. زمانی فقط عنصر خلاقیت در اولویت بود و فیلمساز می‌توانست با هزینه کم و حتی دوره‌ی فیلم بسازد، اما حالا اگر کسی اقتضائات فنی و مالی یک اثر حرفه‌ای را رعایت نکند، جایی در جشنواره ندارد. من در چند دوره جشنواره دیده‌ام که کارهای خلاقانه فقط به دلیل ضعف‌فنی کنار گذاشته شدند و این برای سینمای کوتاه آسیب‌است چون استعدادهایی که صرفاً به دلیل نبود سرمایه کنار می‌مانند، ممکن است سرخورده شوند. ساخت فیلم فقط برای جشنواره هم بزرگ‌ترین آفت این سینماست.

نقش انجمن سینمای جوان را چطور ارزیابی می‌کنید؟

وظیفه انجمن فقط آموزش نیست. انجمن همیشه در تولید نیز به جوانان کمک کرده و استعدادها را خالق را کشف کرده است. درست است که بودجه محدودی دارد و نمی‌تواند تمام هزینه یک اثر را بدهد، اما همواره پشتیبان بوده است. مسئله اینجاست که انجمن با فیلم‌سازان سراسر کشور در ارتباط بوده و بودجه‌اش محدود است. در نتیجه، لازم است نهادهایی مثل سازمان سینمایی و حوزه هنری در بخش مالی حمایت بیشتری داشته باشند و حتی بستر پخش و درآمدزایی از فیلم کوتاه را فراهم کنند.

مردم چقدر با فیلم کوتاه آشنا هستند و جشنواره‌ها چه نقشی در رشد فیلم کوتاه دارند؟

اگر مردم ما فیلم کوتاه نمی‌بینند، تقصیر فیلم‌ساز نیست، تقصیر مسئولان فرهنگی است. ترویج فرهنگ دیدن فیلم کوتاه باید از رسانه‌ها آغاز شود. تلویزیون که رسانه عامه است، می‌تواند فیلم کوتاه را به خانه مردم ببرد. بسیاری از مردم وقت دیدن فیلم بلند را ندارند، اما با یک فیلم کوتاه ۲۰ دقیقه‌ای لذت می‌برند و به این نوع سینما علاقه‌مند می‌شوند. فیلم کوتاه علاوه بر لذت، پیام و آموزش هم دارد؛ فقط باید آن را به مخاطب معرفی کنیم.

جشنواره‌ها در مسیر رشد فیلم‌سازان بسیار مؤثرند. جشنواره فیلم کوتاه تهران از معتبرترین و سخت‌ترین جشنواره‌های دنیاست و فیلم برگزیده‌اش به اسکار معرفی می‌شود. وقتی چنین داورانی انتخاب می‌شوند، یعنی فیلم‌های پذیرفته شده از بهترین‌های سال هستند. این جشنواره برای فیلم‌سازان تازه‌کار، مسیر آموزشی و برای حرفه‌ای‌ها، میدان رقابت است.

برخی معتقدند در جشنواره‌ها مالی با تبعیض وجود دارد.

من اصلاً موافق وجود مالیات در فیلم کوتاه و جشنواره‌ها نیستم. تهران به طور طبیعی مرکز امکانات، سرمایه و تجهیزات بوده، پس کیفیت آثار تهرانی بالاتر است. در دوره‌هایی که من در تیم جشنواره بودم، تأکید بر تمرکززدایی تهران نیز وجود داشت. حتی اگر دو فیلم با کیفیت مشابه از تهران و شهرستان می‌رسید، هیئت داوران معمولاً به فیلم شهرستان رأی می‌داد، چون ساخت فیلم در شرایط سخت‌تر از رشدندتر است. باید در نظر داشت از حدود ۲ هزار فیلم داستانی، فقط ۵۷ فیلم انتخاب می‌شوند. گاهی وقتی داوران میان ۳۰۰ فیلم هم‌سطح قرار می‌گیرند، سلیقه شخصی در انتخاب نهایی نقش دارد. بنابراین اگر فیلم‌سازی بگوید «فیلم من بهتر بود» ممکن است حق داشته باشد. اما این ربطی به مافیاد ندارد؛ بلکه به محدودیت انتخاب و تنوع سلیقه داوران برمی‌گردد.

چه توصیه‌ای برای فیلم‌سازان جوان دارید؟

فیلم‌سازی یک کار جمعی است. نتیجه نهایی فقط به کارگردان یا تهیه‌کننده مربوط نیست؛ حتی کسی که خدمات فنی را انجام می‌دهد در خروجی اثر نقش دارد. به پیچیده‌ای فیلم کوتاه پیشنهاد می‌کنم در مسیر آموزش صرفاً در کد کارگردان قرار نگیرند، سر صحنه با هر عنوانی که باشد نکته‌ای یاد می‌گیرند و این امر در ادامه مسیر شما مؤثر است.

آینده سینمای بلند در دستان فیلم‌سازان کوتاه است. حضور پیشگوسان در این حرفه مؤثر است اما آن‌ها دیگر حرفی برای گفتن ندارند.

بررسی موانع نوعی خاص از فیلم‌سازی به انگیزه برگزاری جشنواره بین‌المللی فیلم کوتاه تهران

مسئله نمایش فیلم کوتاه را حل کنید

سینمای بلند منتقل شود، سینمای ایران دوباره زنده خواهد شد. نیازی نیست نسل جدید مطابق سلیقه قدیمی‌ها کار کند؛ کافی است اصالت و نوآوری‌شان حفظ شود.

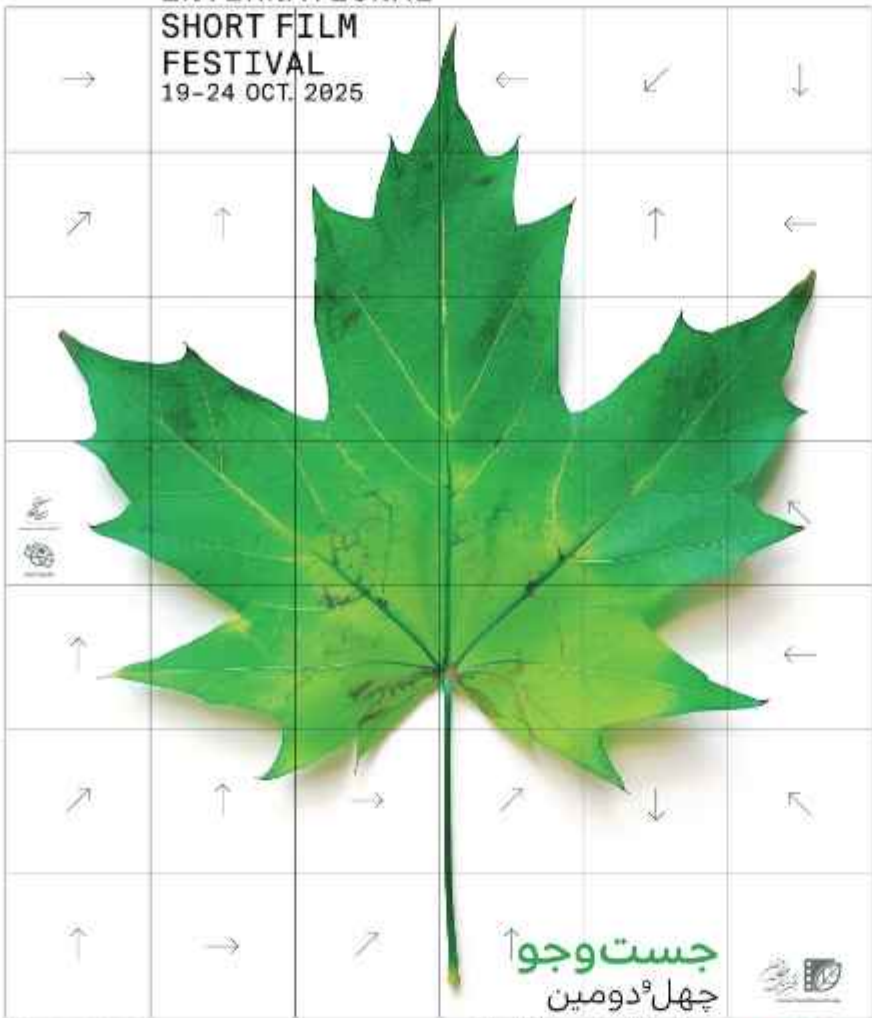
او تأکید کرد: پیشرفت زمانی ممکن است که آموزش تخصصی شود، سیاست‌گذاری بر اساس شناخت واقعی صورت گیرد و حمایت‌ها شفاف و هدفمند باشند. تنها در این صورت است که فیلم کوتاه می‌تواند موتور محرک سینمای ایران باقی بماند.

ضرورت نظم در انتخاب لوکیشن

شادمهر راستین، فیلم‌نامه‌نویس در گفت‌وگو با قدس درباره تأثیر لوکیشن بر نگارش فیلم‌نامه گفت: در بیشتر کارگاه‌های آموزشی فیلم کوتاه، حتی در سطح بین‌المللی، پس از مرحله ایده‌پردازی بر اهمیت لوکیشن تأکید می‌شود. لوکیشن از جنبه تولید، تمرکز گروه کارگردانی و نیز از نظر فضا سازی، به فیلم‌نامه‌نویس کمک می‌کند تا بتواند در فرایند نگارش از فضا به‌درستی بهره گیرد. به همین دلیل نخستین شرط ساخت فیلم کوتاه، یافتن لوکیشن مناسب است؛

PURSUIT
42ND TEHRAN
INTERNATIONAL
SHORT FILM
FESTIVAL
19-24 OCT. 2025

جست‌وجو
چهارمین
جشنواره بین‌المللی
فیلم کوتاه تهران
۲۷ مهر تا ۲۴ آبان ۱۴۰۴

یک جغرافیای مطلوب، یک عمارت یا چشم‌انداز قابل توجه که بتواند ایده نویسنده و کارگردان را به تصویر بکشد.

او افزود: اگر فیلمساز در قالب فیلم کوتاه نتواند با محدودیت‌های اجرایی به‌ویژه محدودیت زمان، سازگار شود، اثر او به تاجر به فیلمی برانگیزه و فاقد انسجام تبدیل می‌شود. فیلم کوتاه ذاتاً با محدودیت زمانی روبه‌رو است. اگر فیلمساز در کنار این محدودیت زمانی، خود را به محدودیت مکانی نیز مقید کند، این امر می‌تواند به تقویت ایده در مرحله فیلم‌نامه و حتی در اجرای اثر کمک کند.

راستین با تأکید بر اینکه منظور از محدودیت، سانسور نیست، تصریح کرد: منظور این است که فیلمساز خود را ملزم کند تا داستان را در چند لوکیشن آشنا و تحت تسلط خود روایت کند و بتواند در همان مکان‌ها فیلم‌برداری انجام دهد. بنابراین زمان و موقعیت مکانی روی نوشتن فیلم‌نامه قوی و کیفیت داستان تأثیرگذارند.

شادمهر راستین ادامه داد: تا پیش از سال ۱۴۰۱، انتخاب لوکیشن در ذهن فیلم‌سازان محدود بود. برخی مکان‌ها برای فیلم‌برداری انتخاب نمی‌شدند، چون به دلیل ملاحظات سانسور، فیلم‌سازان ترجیح می‌دادند از آن‌ها صرف نظر کنند. اما امروز تنوع بیشتری در انتخاب لوکیشن وجود دارد و فیلم‌سازان می‌توانند آزادانه‌تر هر مکان دلخواه را برای فیلم‌برداری انتخاب کنند، البته چالش‌های احتمالی پس از تولید را هم می‌پذیرند.

این فیلم‌نامه‌نویس تأکید کرد: پذیرش محدودیت در لوکیشن به معنای سانسور نیست، وقتی فیلمی ۱۵ دقیقه‌ای ساخته می‌شود، هدف نظم و رعایت اصول در ساخت فیلم‌نامه است. بهتر است داستان در سه تا نهایتاً پنج لوکیشن روایت شود تا ساختار اثر منسجم‌تر گردد. این رویکرد نه تنها نشانه سانسور نیست، بلکه بیانگر نظم و شناخت حرفه‌ای از قواعد

داخلی و معیارهای جهانی، نشان‌دهنده کم‌سوادی تصمیم‌گیرندگان است. وقتی افرادی که هیچ تجربه‌ای از جریان فیلم کوتاه جهانی ندارند در رأس تصمیم‌گیری قرار می‌گیرند، نتیجه‌اش عقب‌ماندگی فرهنگی است. زندگی‌کریمی درباره راهکار این وضعیت گفت: افرادی که در رأس سیاست‌گذاری فیلم کوتاه قرار می‌گیرند، باید تجربه مستقیم از جشنواره‌ها و بازارهای جهانی داشته باشند. متأسفانه بسیاری از مدیران چنین شناختی ندارند و هر سال افراد ناآگاه جایگزین می‌شوند. من اعتقاد دارم در داخل ایران ۵۰ نفر آگاه و پرچمدار داریم که در برابر این جریان ناآگاه مقاومت می‌کنند و آثارشان حرف جهانی دارد؛ اما این گروه اقلیت‌اند و اگر آموزش و سیاست‌گذاری درستی صورت نگیرد بزرگ‌ترین مشکل این است که بقیه تولیدات، محتوایی تولید می‌کنند که فقط متابع را هدر می‌دهد و به پیشرفت جریان کمک چندانی نمی‌کند.

او در ادامه افزود: مشکل اصلی، نبود نیروی انسانی متخصص نیست، بلکه بی‌اعتمادی و توزیع نامعادلانه قدرت است. روابط شخصی مهم‌تر از شایستگی است. کسانی که روابط قوی‌تری دارند، معمولاً پست‌های مهم‌تری می‌گیرند و همین موضوع سبب می‌شود جریان واقعی فیلم کوتاه آسیب ببیند.

کارگردان فیلم «ذبیح» در نقد ساختار آموزشی گفت: گاهی افراد بانقودی در حوزه آموزش حضور دارند که هیچ تجربه عملی در فیلم کوتاه ندارند. مثلاً استادی

لیلا نوعی هر چند در سال‌های اخیر، تلاش‌هایی برای بهبود وضعیت نمایش و توزیع فیلم‌های کوتاه از جمله برگزاری پانوق‌های فیلم کوتاه توسط انجمن سینمای جوانان ایران و ایجاد فضاها برای گفت‌وگو و تبادل تجربه میان فیلم‌سازان جوان صورت گرفته اما هنوز این اقدام‌ها نتوانسته‌اند آن گونه که شایسته و بایسته است، به نتایج ملموس و پایدار منجر شوند. در چنین شرایطی، چهل و دومین جشنواره بین‌المللی فیلم کوتاه تهران در حالی برگزار می‌شود که بیش از ۷۴ درصد آثار از سراسر کشور به دبیرخانه جشنواره رسیده‌اند؛ آماری که نشان از پویایی، گستردگی و نفوذ سینمای کوتاه در نقاط مختلف ایران دارد. این امر همچنین بیانگر نقش مؤثر انجمن سینمای جوانان در تربیت و حمایت از استعدادهای نوظهور در عرصه فیلم کوتاه است.

این دوره از جشنواره با شعار و رویکرد «چرد محوری و اندیشه‌ورزی» با دبیری بهروز شعبانی از ۲۷ مهر آغاز شده است.

به انگیزه برگزاری این رویداد، با آکو زندگی‌کریمی، کارگردان و شادمهر راستین، فیلم‌نامه‌نویس گفت‌وگویی داشتیم تا درباره ضرورت اکران آثار کوتاه، موانع پیش روی فیلم‌سازان این حوزه و آینده سینمای کوتاه ایران گفت‌وگو کنیم.

کمیت بالا، کیفیت پایین

آکو زندگی‌کریمی، کارگردان برجسته فیلم کوتاه با انتقاد از وضعیت تولیدات این حوزه گفت: هر سال حدود ۲ هزار فیلم کوتاه در ایران ساخته می‌شود، اما تنها حدود ۵۰ فیلم قابل قبول و درخشان از میان آن‌ها بیرون می‌آید. این نسبت در برابر حجم تولید و هزینه‌های صرف شده، نگران‌کننده است. در کشورهایی مانند سوئیس یا لهستان سالانه حدود ۳۰۰ تا ۴۰۰ فیلم کوتاه ساخته می‌شود که از آن میان، حدود ۵۰ اثر خوب بدست می‌آید. یا در نظر گرفتن مقیاس تولید، ما باید دست‌کم ۲۰۰ فیلم کوتاه با کیفیت در سال داشته باشیم، اما چنین نیست.

او افزود: در تولید این ۲ هزار فیلم، هزاران نفر دخیل‌اند و بودجه‌های زیادی صرف می‌شود، اما نسبت خروجی با کیفیت به مقیاس تولید، ناامیدکننده است. باید به این وضعیت توجه جدی شود؛ چراکه این روند در بلندمدت به زیان جریان فیلم کوتاه ایران تمام می‌شود. زندگی‌کریمی با وجود انتقاد از نسبت کمی- کیفی آثار، کیفیت کلی سینمای کوتاه ایران را قابل قبول دانست و عنوان کرد: سینمای کوتاه ایران در مقایسه با سینمای بلند داخلی و حتی در برابر ۱۸ کشور منطقه، جایگاه قابل توجهی دارد. این برتری تا آنجا پیش رفته که در بسیاری از جشنواره‌های خارجی از جمله در بای سرخ، ترکیه، دب و ارمنستان، رقیبان اصلی فیلم‌سازان ایرانی، خود هموطنانشان هستند و این مایه افتخار است. این کارگردان جوان یکی از نقاط قوت نسل جدید را ورود فیلم کوتاه به عرصه صنعت دانست و اظهار کرد: این روزها فیلم‌سازان کوتاه می‌توانند حامیان مالی خارجی جذب کنند، سرمایه بگیرند و آثارشان را به بازارهای داخلی و بین‌المللی عرضه کنند. در دهه اخیر رشد چشمگیری در هر دو بعد کمی و کیفی رخ داده است؛ تعداد تولیدات بیشتر شده، کیفیت آثار بالاتر رفته و آثار ایرانی در بازارهای جهانی حضور پررنگ‌تری یافته‌اند.

تفاوت بنیادین میان فیلم کوتاه و بلند

آکو زندگی‌کریمی در تبیین جایگاه فیلم کوتاه گفت: فیلم کوتاه و فیلم بلند به هیچ وجه همسان نیستند؛ تنها واژه «فیلم» در هر دو مشترک است. فیلم کوتاه جریانی آوانگارد، پیشرو و تجربه‌گراست؛ اغلب از کلیشه‌ها فاصله دارد و گاه بی‌ارتباط با ساختارهای مرسوم سینماست. ماهیت آن از لحاظ گرافیک، ساختار، محتوا، متن و اجرا به طور مداوم تغییر می‌کند و معمولاً هر یک تا دو سال یک بار پوست‌اندازی دارد. جامعه فیلم کوتاه ایران باید این را بپذیرد که فیلم کوتاه جریانی مستقل است، نه نسخه‌ای کوچک از فیلم بلند.

بحران آموزش در سینمای کوتاه ایران

زندگی‌کریمی یکی از جدی‌ترین آسیب‌های این حوزه را ضعف آموزش دانست و بیان کرد: انجمن سینمای جوانان، آموزشگاه‌ها و دانشگاه‌ها مهم‌ترین مراکز آموزشی فیلم کوتاه هستند، اما در یک دهه اخیر آموزش اصولی جای خود را به آموزش سطحی داده است. امروز فیلم‌سازی به پدیده‌ای اپیدمیک تبدیل شده؛ همه می‌خواهند فیلم بسازند، بی‌آنکه شناخت درستی از مبنای داشته باشند. بسیاری تنها هدفشان حضور در جشنواره‌هاست نه خلق اثر اصیل. کارگردان فیلم کوتاه «چمدان» با اشاره به ناآگاهی برخی مدیران سینمایی گفت: بسیاری از سیاست‌گذاران جشنواره‌ها تفاوت فیلم کوتاه و بلند را در نمی‌یابند. چهره‌های خاص سینمای بلند با همان نگاه و معیارها، درباره فیلم کوتاه تصمیم‌گیری می‌کنند و این رویکرد سیستماتیک، فیلم کوتاه را به بیراهه می‌برد. آثاری که در سطح جهانی موفق‌اند، در داخل کشور کنار گذاشته می‌شوند.

او ادامه داد: در جشنواره‌های بین‌المللی دیده‌ام فیلم‌هایی از ایران که توسط مدیران ناآشنا رد شده‌اند، اما جایزه گرفته‌اند. اختلاف ارزش‌گذاری میان داوران